

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรแรกของคณะศิลปกรรมศาสตร์

ภรดี พันธุมการ

กล่าวกันว่าศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมของมนุษย์ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เป็นภาพสะท้อนและภาพที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงพัฒนาการของมนุษยชาติ แต่ละพื้นที่ทั้งในระดับสากล ระดับประเทศ และในระดับท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมแฝงอยู่ในร่องรอยหลักฐานต่างๆ ทั้งหลักฐานที่จับต้องได้เป็นรูปธรรมให้เห็นอย่างชัดเจนด้วยวัสดุ รูปร่าง รูปทรง มีโครงสร้างมีปริมาตร ขนาดสัดส่วน มีสีสันทัน และรูปรอย บ้างติดตั้งอยู่กับที่ บ้างเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงได้ บ้างสัมพันธ์กับชีวิตสังคม สภาพแวดล้อม และบ้างอยู่บนดิน และบ้างอยู่ใต้ดิน ศิลปวัฒนธรรมบางส่วนเป็นเสียง เป็นจังหวะจะเป็นการละเล่นเป็นการแสดง เป็นประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่มากมายหลากหลาย

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน นับแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ราว 3,000 กว่าปีมาแล้ว นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ศิลปะ และนักวิชาการแต่ละสาขาวิชา ที่เกี่ยวข้องได้ปะติดปะต่อเรื่องราวต่างๆ จากหลักฐานทำให้ทราบได้ว่าดินแดนที่เป็นประเทศไทยนี้ มีกลุ่มชนต่างๆ อยู่อาศัยหลายยุคหลายสมัยบางช่วงขาดหายไปเนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐาน และบางช่วง บางส่วนก็สืบทอดเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

สมบัติทางศิลปวัฒนธรรมอันถือเป็นมรดกตกทอดมาให้เหล่าบรรพชนไทยนั้น มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคท่าอย่างใดจึงจะให้มรดกทางศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดคุณค่าทั้งในด้านของข้อมูลเรื่องราวประวัติความเป็นมา รูปแบบทางศิลปะ การวิเคราะห์วิจารณ์ การนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเชิงวิชาการ การปลูกฝังให้ชุมชน สังคมตระหนักถึงคุณค่า เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นเหล่านั้น และการนำศิลปวัฒนธรรมมาบริหารจัดการเพื่อให้เกิดคุณค่าและยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง เห็นจะได้แก่หน่วยงานของรัฐ คือ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งก็ไม่ใช่เพียงพอที่จะบริหารจัดการกับศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย

และกระจายอยู่ทุกภูมิภาค ดังนั้น จึงมีหน่วยงานต่าง ๆ อีกมากที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้า การอนุรักษ์ ทำนุบำรุงเผยแพร่ และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแต่ละภูมิภาค สถาบันการศึกษาในระดับโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น หรือแม้แต่หน่วยงานองค์กรธุรกิจเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น

ศิลปะและวัฒนธรรม แม้จะดูเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ทั้งยังสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ประเพณีพิธีกรรม การละเล่น และเป็นเรื่องราวที่คุ้นชิน หรือแม้กระทั่งมีอยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบัน จนทำให้รู้สึกได้ว่าศิลปวัฒนธรรม เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ แต่กระนั้นศิลปวัฒนธรรมก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และอาจเรียกได้ว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจความงาม เป็นเรื่องที่ทำให้เข้าใจความเป็นมาในอดีต ความเป็นชาติ เป็นรัฐ ความเข้าใจศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย เข้าใจวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ทุกคนภาคภูมิใจ รัก หวงแหน ในความเป็นชาติ และวัฒนธรรมไทย ทั้งเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติที่มีมาอย่างยาวนานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

ความเป็นมาของหลักสูตร

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางด้านศิลปะในสาขาวิชาต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน และถ้าจะกล่าว จากจุดเริ่มต้นแล้ว ก็นับได้ว่าการจัดการเรียนการสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ที่มีการสอนวิชา

ศิลปวิจิตรและได้พัฒนาเป็นภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม ที่จัดการศึกษาในหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น วิชาเอก ศิลปศึกษาในปี พ.ศ.2521 และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกศิลปะมาเป็นลำดับ โดยปัจจุบันคณะศิลปกรรม ศาสตร์เป็นคณะวิชาที่จัดการศึกษาทางด้านศิลปะในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม, สาขา วิชาภาพพิมพ์, สาขาวิชานาฏศิลป์, สาขาวิชาเชรามีท และสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์เอกดนตรีไทยและเอกดนตรีสากล มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยในปี พ.ศ. 2548 คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ จะมีอายุครบ 10 ปี

คณะศิลปกรรมศาสตร์ ได้เริ่มวางแผนโครงการ จัดทำหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยได้เริ่มโครงการศึกษาดูงาน การจัดประชุม สัมมนวการหาข้อมูลการจัดทำร่างหลักสูตรการปรับเปลี่ยน แกไขการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ และสุดท้ายการได้รับข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ และการแกไขจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรทาง ด้านศิลปวัฒนธรรมในชื่อ"หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม"(Master of Arts Program in Art and Cultural Administration) เพื่อขยายการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้ หลักการบริหารจัดการ ด้านการอนุรักษ์ การวางแผน การส่งเสริม และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด แก่บุคคลากรของประเทศ ทั้งภาครัฐและ เอกชนเพื่อให้ความรู้ความสามารถสูงขึ้นในการวางแผน การบริหารจัดการและสามารถขยายความรู้ทางด้านศิลป วัฒนธรรมแก่บุคคลทั่วไปเป็นลำดับ

ทั้งนี้ ปรัชญาของหลักสูตรคือเพื่อประสาคความ รู้ ความเข้าใจทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ทางด้านการ บริหารจัดการแก่นักศึกษา สำหรับการอนุรักษ์พัฒนา และเผยแพร่ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ บริหารจัดการศิลปะ และวัฒนธรรมนี้ มีการจัดหลักสูตร ออกเป็น 2 แผน คือ

แผน ก. เป็นหลักสูตรที่รองรับผู้สนใจ ศึกษาทาง ด้านศิลปวัฒนธรรมในระดับที่สูงขึ้น เพื่อผลิตนักบริหาร จัดการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งเน้นการวิจัยทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อนำไป บริหารจัดการ การพัฒนาวิชาชีพในหน่วยงานของรัฐ และ เอกชน เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ทางด้านศิลปวัฒนธรรม

ส่วนแผน ข. คือหลักสูตรที่รองรับผู้สนใจศึกษา ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมในระดับสูง เพื่อผลิตนัก บริหารจัดการทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีความรู้ความสามารถ โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ ทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหน่วยงานของรัฐและองค์กร เอกชน ทั้งยังส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ทางด้านศิลปวัฒนธรรมในวงกว้าง

ขณะนี้หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม อยู่ในขั้นตอน การนำเสนอหลักสูตรต่อบัณฑิตวิทยาลัย และสภาวิชา การของมหาวิทยาลัย โดยมีแผนการเปิดรับนิสิตรุ่นแรก ในภาคต้น ปีการศึกษา 2548

ในที่นี้จะกล่าวถึงแผนการศึกษาของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และกลุ่มรายวิชาต่าง ๆ พอเป็นสังเขป ดังนี้ คือ

แผน ก. เป็นการ จัดแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัย โดยให้มีการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งวิทยานิพนธ์มีค่าเทียบได้ ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 39 หน่วยกิต

แผน ข. เป็นการ จัดแผนการศึกษาที่เน้นการศีก ษารายวิชาโดยไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์แต่ต้องเรียนวิชา ต่าง ๆ แทน ไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต และทำภาคินพนธ์ จำนวน 4 หน่วยกิต โดยจำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 39 หน่วยกิต เช่นกัน

ทั้งนี้ ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มีราย วิชาต่าง ๆ ดังนี้ คือ

หมวดวิชาบังคับ คือ หมวดวิชาที่มีความจำเป็นสำหรับหลักสูตร ผู้เข้ารับการศึกษาดำเนินการเรียนในทุกสาขาวิชา โดยแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม รวม 7 วิชาวิชาละ 3 หน่วยกิต ได้แก่

1.กลุ่มการบริหารจัดการ ได้แก่วิชา

- การบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม
- พิพิธภัณฑศึกษาและการบริหารจัดการ

2.กลุ่มวิจัยและสัมมนาทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่วิชา

- ศิลปะและวัฒนธรรมเชิงวิเคราะห์
- ระเบียบวิธีวิจัยทางศิลปะและวัฒนธรรม
- การสัมมนาศิลปะและวัฒนธรรม

3.กลุ่มเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ วิชา

- การผลิตสื่อโสตทัศนทางศิลปะและวัฒนธรรม
- ศิลปวัฒนธรรมกับธุรกิจการท่องเที่ยว

หมวดวิชาเลือก คือ หมวดวิชาที่เปิดให้ผู้ศึกษาได้เลือกตามความสนใจ และอยู่ภายใต้เงื่อนไข เช่น การเลือกวิชาเรียนในแผน ก. เลือก 6 หน่วยกิต หรือการเลือกในแผน ข. เลือก 14 หน่วยกิต และหรือข้อจำกัดในการจัดการศึกษาในแต่ละภาค ซึ่งในกลุ่มวิชาเลือก จะมีวิชา 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มวิชามีรายวิชาย่อย แต่ทั้งนี้การเลือกรายวิชาต่างๆโดยข้ามกลุ่มวิชาที่สามารถดำเนินการได้ ขึ้นอยู่กับความสนใจ การนำไปประยุกต์ใช้ หรือความจำเป็นในวิชาชีพ โดยกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเลือกวิชาละ 2 หน่วยกิตมีดังนี้

1.กลุ่มวิชาการจัดการทางด้านทัศนศิลป์ ได้แก่วิชา

- 1.1 สัมมนาปรัชญาศิลปะ
- 1.2 สัมมนาสุนทรียศาสตร์
- 1.3 ประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันตก
- 1.4 ประวัติศาสตร์ศิลป์ตะวันออก
- 1.5 สัมมนาด้านทัศนศิลป์
- 1.6 การอนุรักษ์งานศิลปกรรม

2.กลุ่มวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ได้แก่

- 2.1 การจัดนิทรรศการทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรม
- 2.2 การวิจารณ์ศิลปะ และวัฒนธรรม
- 2.3 กฎหมายศิลปะ และวัฒนธรรม
- 2.4 การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ
- 2.5 ศิลปะพื้นบ้านกับภูมิปัญญาไทย
- 2.6 ประวัติศาสตร์ศิลป์สำหรับการท่องเที่ยว
- 2.7 ศิลปสถาปัตยกรรมสำหรับการท่องเที่ยว

3.กลุ่มวิชาการสื่อสาร การโฆษณา ได้แก่

- 3.1 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านศิลปวัฒนธรรม
- 3.2 การโฆษณาประชาสัมพันธ์
- 3.3 ศิลปะและเทคโนโลยีการนำเสนอ
- 3.4 การถ่ายภาพศิลปะและวัฒนธรรม

ในการจัดการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขากิจการการจัดการศิลปะ และวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ได้จัดวางระบบเพื่อเป็นแนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาของหลักสูตร ดังนี้ คือ

ระบบการจัดการศึกษาที่เน้นให้นักศึกษา แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองด้วยการจัดรายวิชาสัมมนาต่าง ๆ การวิเคราะห์วิจัยวิจารณ์ เพื่อให้บัณฑิตได้ค้นคว้าในการสัมมนา การอภิปรายกลุ่ม และการจัดทำเอกสารรายงานระบบมาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นผู้บรรยาย และเป็นวิทยากร

ในบางรายวิชา มีการศึกษาเทียบเคียงกับหลักสูตรในลักษณะเดียวกันกับสถาบันอื่น และมีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรทุก 2 ปี

นอกจากนี้ ในส่วนของผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขากิจการการจัดการศิลปะ และวัฒนธรรมนี้ คณะศิลปกรรมศาสตร์ เปิดโอกาสให้ผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีในทุกสาขาวิชาที่มีความสนใจทางศิลปวัฒนธรรม หรือผู้ที่ทำงานในสวนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ารับการศึกษโดยผู้ที่สำเร็จการ

ศึกษาในหลักสูตรการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม จะได้รับปริญญาศ.ม.การบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม (M.A. Art and Cultural Administration) สามารถทำงานในสายอาชีพหรือตำแหน่งต่าง ๆ ได้แก่

- นักวัฒนธรรม / นักวิชาการวัฒนธรรม
- ครู อาจารย์
- นักวิชาการ / นักวิจัย
- ภัณฑารักษ์
- นักเขียน / นักวิจารณ์ / นักข่าว
- ผู้จัดการของหน่วยงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม

ประเภทต่าง ๆ

- นักกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม
- มัคคุเทศก์ เป็นต้น

ทั้งนี้ โดยมีตลาดแรงงาน หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถรองรับ ได้แก่

- สถาบันการศึกษาต่าง ๆ โรงเรียน / วิทยาลัย / มหาวิทยาลัย

- องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด
- ธุรกิจ องค์การทางการท่องเที่ยว
- ธุรกิจส่วนตัวทางด้านศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- ธุรกิจการผลิตสื่อทางศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

- หน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ
- ศูนย์ศิลปะ และหอศิลป์
- พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน / พิพิธภัณฑ์วัด เป็นต้น

แม้ว่าในปัจจุบันจะเกิดกระแสการอนุรักษ์ทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรม มีการย้อนกลับ หวนคืนในการนำศิลปวัฒนธรรม และเรื่องราวในอดีต เพื่อมานำเสนอในรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ แต่ถึงกระนั้นก็ไม่อาจต้านทานกับการละเลยมองข้าม การรื้อทิ้งทำลายศิลปะ และวัฒนธรรม อันเกิดจากกระทำของผู้คนในสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามสภาพของกาลเวลาได้ ดังนั้น

การจัดการศึกษาทางด้านการบริหารจัดการศิลปะและวัฒนธรรม อาจเป็นวิถีทางหนึ่งในการให้ความรู้ความเข้าใจ ให้แนวทางทางด้านการบริหารจัดการแก่บุคคล คณะบุคคล ชุมชน และสังคมทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรม ได้ในระดับหนึ่ง